

Inbördeskriget genom Hangöbornas ögon

Björn Östermans färskaste bok om Hangö under två röda och två vita månader 1918 ger en bra bild av hur de dramatiska nationella händelserna påverkade lokalsamhället och vice versa.

Litteratur

Inbördeskrigets märkesår fortsätter att resultera i ny forskning och nya historiska verk om en av de mest dramatiska episoderna i finländsk historia. Nu har även Hangö fått ett eget verk i *Hangö 1918. Två röda och två vita månader*, en bok som uppkom i och med det rika bildmaterial som samlades in av bland annat Pekka Barck i ett annat bokprojekt. Med bilderna som grund kopplades Björn Österman in för textdelen.

Resultatet är ett kortfattat men talande verk om vad som hände i Hangö fram till och kort efter den välkända tyska landstigningen den 3 april 1918 och det vita maktövertagandet. Till verkets styrka hör dess mycket neutrala prägel. Hangös roll i det inomnationella kriget varken överdrivs eller förminsas, men i Hangö pågick, precis som i så många andra små kommu-

ner i landet, kriget i miniatyr. I Hangös fall var stadens roll större än enbart den tyska landstigningen, men samtidigt omfattade den inte några regelrätta strider, och enligt bokens källor enbart ett mord utfört av de röda.

Vardagen fångas

Till författarens största bedrifter hör hur väl han lyfter fram enskilda människöden på lokalplanet, ur både de rödas och de vitas perspektiv, liksom hur den breda allmänheten, som inte tog tydlig ställning till kriget, uppfattade och reagerade på skeendena. Det kan handla om en handelsman som blir fångslad för att ha forslat stulna vapen till den vita sidan, men likväl om unge Ragnar som etablerar sig som "flottavdelningens inofficiella skoputsare", eller om hur Hangöborna står på stadens höjder och både skrämde och fascinerade följer den tyska landstigningen.

Österman fokuserar enligt samma mönster mycket på konsekvenserna av de rödas och vitas kamp i staden, den ryska militärens och de tyska landstigande truppernas handlingar liksom av matbristen och ransoneringen. Det är alltså inte enbart hot och

sammandrabbningar som får utrymme. I stället är det ofta de politiska oroligheternas påverkan på vardagen som står i fokus.

Trots det känner läsaren av att det genom hela den röda tiden verkade föreligga ett hot om en våldsammare "revolution", och genom den vita ett hot om fortsatt vedergällning. Många situationer kunde ha eskalerat, enbart vissa gjorde det.

Oklar kronologi

Österman målar upp de stora linjerna samtidigt som många intressanta anekdoter ges utrymme. Den nationella politiken liksom Kerenskijregeringens påbud till det ryska Finland förklaras, samtidigt som man får veta hur den lokala revolutionsdomstolen dömer en inspektör till böter för att felaktigt ha anklagat två personer för att ha stulit potatis, eller hur Hangöbor får bärga ryska vrak ur hamnbassängen efter det vita övertagandet.

ibland kan det ändå vara svårt att veta vad som sker på det nationella planet och vad som utspelar sig i Hangö, samt hur allt bänger ihop, då både hänvisningarna och kronologin kan vara något oklara. Texten har nämligen en

tendens att rada upp olika händelser, ofta utan tidsangivelser, så att läsaren stundtals kan få svårt att hänga med, särskilt utan tidigare kunskap om inbördeskrigets komplexa karaktär.

Rika bilder

Språket lider stundtals av den ofullständiga meningsbyggnaden, något som mycket möjligt är ett medvetet stilgrepp för att göra texten till mera av en berättelse än en vanlig fackbokstext, men tyvärr ger detta samtidigt ett oseriöst intryck av ett i övrigt gott innehåll. Användningen av historisk presens känns likaså något olämplig i en seriös fackbok. Stilen skulle fungera bättre i ett mera skönlitterärt verk.

Det rika bildmaterialet för dock verket framåt på ett föredömligt sätt. Bilderna från lokala, nationella och tyska arkiv har en tydlig betoning på krigshändelserna, men kompletterade med annonser från lokalpressen ger de en bra bild av både krig och vardag i Hangö 1918. Boken avslutas med en förteckning över krigsdöda Hangöbor, minst 128 till antalet, över hälften av dem avlidna i fånglägren. **CHRISTOFFER HOLM**

LITTERATUR/KIRJALLISUUS

Hangö 1918 – två röda och två vita månader (Hanko 1918. Kaksi punaista ja kaksi valkoista kuukautta)

- Författare/Kirjailija: Björn Österman
- Bildredaktör/Kuvatoimittaja: Pekka Barck
- Utgivare/Kustantaja: Litora-le, 2018, 135 sidor/sivua

